

Betaalbaar wonen en voldoende inkomen voor jongeren

22 concrete voorstellen van SZN voor gemeenten en het Rijk

In het welvarende Nederland vallen jongeren (16-27 jaar) die het zonder steun van hun ouders moeten zien te redden, tussen wal en schip. Dat is een maatschappelijk probleem. Voorkomen van jongerendak- en thuisloosheid is daarom prioriteit. Betaalbaar wonen en een stabiel en voldoende inkomen zijn de sleutel. Met deze concrete voorstellen van SZN kunnen gemeenten en het Rijk aan de slag.

Op alle gebieden zijn jongeren starters. Ze hebben geen woonduur opgebouwd en geen woon-carrière, ze moeten nog leren wonen en uitvinden welke manier van wonen bij ze past. Bij leren zelfstandig wonen en leven hoort vallen en opstaan, en iemand die je daarbij ondersteunt. De omslag van opvang naar wonen is heel belangrijk. En misschien nog wel belangrijker is voorkomen dat jongeren in de opvang terechtkomen.

Voorstellen SZN: betaalbaar wonen voor jongeren

Gemeenten

- /// 1 Leg in de aanbesteding van Jeugdzorg en WMO de gezamenlijke verantwoordelijkheid vast voor de overgang 18-/18+.** Dit vraagt om ontschotting tussen de (verlengde) Jeugdwet en de WMO, en daarmee om een andere (eventueel gecombineerde) vorm van financiering. Door financiering vanuit beide wettelijke kaders te combineren kunnen we voorkomen dat jongeren er op hun 18e alleen voor staan - met het risico op dakloosheid. Uitgangspunt hierbij moet zijn dat de inhoudelijke situatie van een jongere bepaalt wie welke vorm van zorg biedt (en niet het bereiken van de achttiende verjaardag).
- /// 2 Maak prestatieafspraken met woningcorporaties.** Woningcorporaties kunnen voorkomen dat jongeren (langdurig) in dure en onwenselijke maatschappelijke opvang verblijven door aan de voorkant direct een betaalbare woonplek te bieden.
- /// 3 Betrek bij de prestatieafspraken met woningcorporaties ook zorgpartijen én de afdeling Werk & Inkomen.** Zo zorgt de gemeente dat helder is hoeveel betaalbare woonplekken er nodig zijn en hoe alle partijen rekening kunnen houden met wat jongeren nodig hebben.

SZN///

SZN (Stichting Zwerfjongeren Nederland) is dé landelijke belangenbehartiger van dak- en thuisloze jongeren. Samen met jongeren activeren wij overheden, politiek, organisaties en burgers om de situatie van dak- en thuisloze jongeren blijvend te verbeteren en jongerendakloosheid te voorkomen.

- /// 4 Spreek met woningcorporaties af dat het contract van een aantal woningen op naam komt van een zorgorganisatie.** Zo wordt het mogelijk dat twee à drie jongeren een woning delen en betaalbaar, met begeleiding, kunnen wonen.
- /// 5 Compenseer woningcorporaties die huurkorting geven aan jongeren die dat nodig hebben.** Op dit moment komen de kosten voor huurkorting voor rekening van woningcorporaties. In de prestatieafspraken kunnen nadere afspraken worden gemaakt over een (gedeeltelijke) compensatie door gemeenten.
- /// 6 Zorg dat jongeren niet meer dan eenderde van hun inkomen aan huur kwijt zijn en maak hier een beleidsrichtlijn van.** Laat de huur meegroeien met de hoogte van het inkomen. Dit voorkomt dat jongeren al op jonge leeftijd (huur-)schulden opbouwen, met een groot risico op dakloosheid. Denk aan oplossingen als huurkorting en/of een gedeelte van de huur betalen vanuit de WMO. Dit is nodig omdat ze starters zijn, geen woonduur hebben opgebouwd en geen wooncarrière hebben. Daarnaast is vaak nog begeleiding nodig bij praktische zaken en woonvaardigheden, kan er sprake zijn van een laag en vaak wisselend inkomen en hebben de jongeren te maken met verschillende leeftijds-grenzen in wet- en regelgeving.
- /// 7 Regel voor economisch dakloze jongeren voldoende flexwoningen als overbruggingsmaatregel.** Deze kunnen erger voorkomen. Economisch dakloze jongeren hebben als enige probleem geen dak boven hun hoofd. Vaak werken ze wel of volgen ze onderwijs en zijn ze meer zelfredzaam. Door gebrek aan eigen vaste plek (dakloosheid) kunnen problemen zich wel onnodig opstapelen. Neem hier wel het perspectief op een vervolgwoonplek mee. Zie voor inspiratie het [project Huishonger](#), dat gemeenten helpt om braakliggende grond in te zetten in de strijd tegen dakloosheid.

Rijksoverheid

- /// 8 Schaf het huidige systeem van huurtoeslagen af.** Houd het eenvoudig. Als namelijk het inkomen (minimumloon/bijstand) en de woningvoorraad (voldoende betaalbare woonplekken) op orde zijn, is een systeem voor huurtoeslagen niet nodig.

Als het huurtoeslagensysteem blijft bestaan, pas dan dit aan:

- /// 9 Haal leeftijdsdiscriminatie weg uit het huurtoeslagensysteem.** Jongeren tot 23 jaar hebben alleen recht op huurtoeslag bij woningen met een huur tot € 442,46 per maand¹. Er is een groot tekort aan dit soort jongerenwoningen.
- /// 10 Maak huurtoeslageregels ruimhartiger door ze ook mogelijk te maken voor woningdelen, onzelfstandige woonplekken en kamerbewoning.** Zet wonen voorop, ook als dat woningdelen betekent. Vaak zijn gezinswoningen goedkoper om jongeren gezamenlijk te huisvesten. Probleem hierbij is dat de jongeren hierdoor niet allemaal huurtoeslag of volledige bijstand kunnen ontvangen.
- /// 11 Stimuleer de regeling huurkorting en verleng deze van drie naar vijf jaar.** Woningcorporaties mogen jongeren nu maximaal drie jaar huurkorting geven. Dat betekent dat een jongere die vanaf zijn 18e huurkorting ontvangt, op zijn 21e opnieuw in de problemen kan komen. Dit is zeker belangrijk zolang de leeftijdsdiscriminatie bij huurtoeslag tot de leeftijd van 23 jaar blijft bestaan.
- /// 12 Beloon woningcorporaties voor het toevoegen van jongerenwoningen aan de woningvoorraad.** Dit kan bijvoorbeeld door vrijstelling of vermindering van de verhuurdersheffing.

¹ Anno mei 2021.

Voorstellen SZN: voldoende inkomen voor jongeren

De wetgever gaat ervan uit dat ouders van 18-21-jarigen een onderhoudsplicht hebben. Als een jongere geen ouders heeft waarop hij/zij kan terugvallen, zoals bij veel dak- en thuisloze jongeren, komt de jongere in grote financiële problemen. Van een bijstandsuitkering (€ 256 per maand, gebaseerd op die onderhoudsplicht) of het minimumjeugdloon (€ 842,40 per maand) kan niemand rondkomen, ook een 18-20-jarige niet. Uit onderzoek van het Nibud² blijkt dat jongvolwassenen niet in staat zijn om zelfstandig te wonen zonder maandelijks tekort te komen; of ze nu studeren, een bijstandsuitkering ontvangen of een minimumloon verdienen. Jongeren tussen de 18 en 21 jaar die een bijstandsuitkering ontvangen, bouwen maandelijks een schuld op van € 666³.

De standaard voor alle jongeren zou in ieder geval moeten zijn: gelijke kansen voor alle jongeren door voldoende inkomen, zodat zij aan hun toekomst kunnen werken en uit de schulden en armoede blijven.

Er zijn geluiden in Den Haag dat tijdens de aanstaande kabinetsperiode de Participatiewet onder de loep wordt genomen. Met onze concrete voorstellen willen wij de discussie voeden met wat er nodig is om bestaanszekerheid te garanderen voor jongvolwassenen met een intensief zorgverleden of in een marginale positie.

Gemeenten

- /// 13 Ga aan de slag met de aanpak het Bouwdepot.** Het Bouwdepot is een lerende aanpak waarin de brede groep jongeren van 18 tot 21 jaar die op de een of andere manier kwetsbaar zijn, een vast maandelijks inkomen van € 1.050 ontvangen. Zo komen ze zelf weer aan het roer van hun leven. Ze ontvangen dit inkomen vanuit vertrouwen, zonder een tegenprestatie en met een persoonlijk begeleider. Ze stellen een persoonlijk bouwplan op en maken daarover afspraken met hun begeleider. Hoofddoel is financiële (schuld)rust voor de jongeren creëren door voldoende inkomen en door hen te ondersteunen om zelf volgende stappen te zetten richting een zelfstandige toekomst. Het is 'leven leergeld' voor jongeren die door allerlei omstandigheden een lange tijd in de overleefstand hebben gestaan (vaak met trauma's tot gevolg) en beperkt hebben geleerd hoe te leven en levensvaardigheden te ontwikkelen. Ze leren met het Bouwdepot eigen keuzes te maken, verantwoordelijkheid te nemen en te leren van fouten. Een jaar (of langer) financiële rust biedt hen vaak ook ruimte voor traumabehandeling.
- /// 14 Versoepel de aanvullende bijstand voor werkende jongeren: geen wachttijden, minimale bureaucratie en zo lang als nodig.** Jongeren hebben vaak wisselende inkomsten als gevolg van flexwerk. In principe kan een jongere het inkomen, als dat onder bijstandsniveau zakt, laten aanvullen tot bijstandsniveau. Dit werkt alleen als het systeem zo is ingericht dat er geen wachttijden zijn, zo min mogelijk bureaucratie en de periode voor recht op een aanvullende bijstand zo lang duurt als nodig is.
- /// 15 Geef jongeren die dat nodig hebben een adempauze.** Van jongeren in de bijstand wordt geëist dat zij óf zoeken naar werk óf onderwijs genieten. Maar er is een groep jongeren die daar nog niet klaar voor is; eerst moeten ze uit de overleefstand. Gevolg: steeds wisselende baantjes of een te weinig doordachte inschrijving bij een onderwijsinstelling (met als gevolg uitval, geen diploma en potentiële opbouw van schulden bij DUO).
- /// 16 Benut de ruimte in de Participatiewet voor maatwerk.** Voor kwetsbare groepen biedt de Participatiewet gemeenten voldoende mogelijkheden om in een individueel geval maatwerk toe te passen. Zo hebben gemeenten de mogelijkheid om de kostendelersnorm niet toe te passen voor personen van 21 jaar en ouder die tijdelijk inwonen bij een bijstandsgerechtigde. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om mensen in een crisissituatie, daklozen of mensen die dakloos dreigen te raken. Tegelijkertijd zou bij het Rijk gelobbyd moeten worden voor meer ruimte voor collectieve regelingen.

² <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Nibud-Inkomenspositie-bbl-studenten.pdf>.

³ <https://zwerfjongeren.nl/nieuwsbericht/schulden-moeten-apolitiek-worden/>.

Rijksoverheid

/// 17 Laat de jongerennorm vervallen voor 18- tot 20-jarigen in de bijstand. Dit is en blijft de simpelste oplossing bij het voorkomen van dak- en thuisloosheid. Er zijn drie argumenten voor deze aanpassing:

1. Gemeenten doen bijna geen maatwerk (gemeenten hebben te weinig capaciteit).
2. De jongerennorm leidt tot een ingewikkelde uitvoering en onzekerheid (ook in het voorstel van Divosa⁴).
3. De kans is groot dat jongeren in de tussentijd uit beeld verdwijnen.

/// 18 Maak het minimumjeugdloon vanaf 18 jaar gelijk aan het reguliere minimumloon. En trek het gehele minimumloon op tot de nieuwe Europese verplichting.

/// 19 Laat jongeren bijverdienen naast een uitkering. In tegenstelling tot mensen ouder dan 27 jaar (die een tijdelijke vrijstelling van 6 maanden hebben⁵), mogen jongeren niet bijverdienen. Jongeren in de bijstand moeten hun verdiensten direct weer aan de gemeente afstaan. Dit demotiveert hen om toch werk aan te nemen. Als bijverdienen wel mag, leren ze sparen en kunnen ze een buffer aanleggen voor onverwachte tegenvallers en om hun dromen waar te maken. Als een jongere een laptop nodig denkt te hebben, kan hij die nu bij de gemeente aanvragen door allerlei formulieren in te vullen. Het voelt heel anders als je zo'n laptop kunt aanschaffen, met zelf verdiend geld. Dit bevordert ook de zelfstandigheid.

/// 20 Schaf de kostendelersnorm af, in ieder geval voor jongeren tot 27 jaar. De kostendelersnorm heeft nadelige effecten, zoals stijging van de dakloosheid. Jongeren in Nederland wonen thuis tot gemiddeld hun 25e verjaardag. Bij de kostendelersnorm telt het aantal huisgenoten vanaf hun 21e jaar mee voor de hoogte van iemands bijstandsuitkering. Gekort worden op de bijstandsuitkering leidt ertoe dat familie of vrienden van een jongere hem/haar uitschrijven of geen onderdak bieden. Alleen de boodschap 'Gemeenten hoeven de kostendelersnorm niet toe te passen' is te mager: we kunnen dit niet aan de willekeur van gemeenten overlaten. Het moet voor kwetsbare jongeren niet uitmaken of ze in Den Helder of Zwolle wonen. Dit vereist landelijke aansturing, zodat landelijk basiszekerheid voor alle jongeren is geborgd.

/// 21 Stop met de eis van maatwerk en sta collectieve regelingen toe. De stelling van het Rijk is dat gemeenten nagenoeg alles mogen (ook volgens de Participatiewet), als zij maar individueel maatwerk leveren. Per jongere moet worden gekeken naar wat kan worden ingezet voor zo'n jongere, inclusief de verplichting om dit zeer goed te onderbouwen en te verantwoorden. Angst en wantrouwen zijn hier leidend: een te luxe regeling zou leiden tot luie jongeren. SZN wil dat er gewerkt wordt vanuit vertrouwen. Met collectieve regelingen, waarbij jongeren alle ruimte krijgen om zelf aan het roer te zitten en de ondersteuning krijgen die zij zelf nodig zeggen te hebben.

/// 22 Laat de vier weken zoektermijn permanent vervallen. In 2020 heeft de Tweede Kamer er per motie als coronamaatregel voor gezorgd dat de zoektermijn tijdelijk is vervallen (tot juli 2021). Dit zou permanent gemaakt moeten worden. Jongeren hebben er vaak al een zoektocht op zitten. Als ze voor hulp komen en dan nóg een keer met een zoektermijn worden geconfronteerd, is de kans groot dat ze (weer) uit beeld verdwijnen. En jaren later met nog meer problemen bij de gemeente terugkomen, met alle risico's voor een leven lang in de bijstand.

Hella Masuger

/// 06 444 902 21

h.masuger@zwerfjongeren.nl

Marleen van der Kolk

/// 06 307 201 38

m.kolk@zwerfjongeren.nl

⁴ <https://www.divosa.nl/publicaties/maatwerk-participatiewet-voor-dak-en-thuisloze-jongeren>.

⁵ De Participatiewet kent een tijdelijke vrijlatingsregeling voor personen tussen 27 jaar en pensioengerechtigde leeftijd. Dit is geregeld in artikel 31 tweede lid onder n (annex artikel 31 lid 5). De vrijlating is op dit moment 25% van inkomsten uit arbeid tot maximaal 220 euro per maand gedurende maximaal zes maanden. In theorie kan van deze bepaling worden afgeweken in een experiment op grond van artikel 83 van de Participatiewet.